

CHRONICON

GENERALIA.

Dr. Karl Künstle, *Ikongraphie der christlichen Kunst*. Herder Verlag. Freiburg in Br. : 1932. Zweiter Band : *Ikongraphie der Heiligen*, mit 284 Bilden. Lexikon-Oktav (XX-608 Seiten) 37 Mark.

A. S.

Ernst Krenn, *Die Trachten der katholischen Ordensleute*. G. J. Manz. Regensburg, 1932, 32 Seiten, 31 Abbildungen. 1.85 R.M. — Ein einleitender Text klärt über Geschichte, Bedeutung, Art und Einordnung der verschiedenen Trachten der katholischen Orden auf. Der Hauptteil bringt eine alphabetische Zusammenstellung der Hunderten von Orden hinsichtlich ihrer Trachten nach Form und Farbe im einzelnen. Den Schluss bilden Trachtenbilder der bekanntesten deutschen Orden.

A. S.

Die 100. Jubiläumsausgabe von Vogels Heiligenlegende. 2 Prachtbände. Lebensbeschreibungen der Heiligen Gottes auf alle Tage des Jahres. Mit zur Nachfolge ermunternden Lehrstücken. Von P. M. Vogel S. J. 100 verbesserte u. vermehrte Auflage. Neu bearbeitet und herausgegeben von Dr. theol. Frz. Alfr. Weber. Zwei starke Quartbände mit 1620 Seiten und 22 teils farbigen Kunstbeilagen, sowie 152 ganz neuen herrlichen Textillustrationen von Kunstmaler A. Brunner, in zwei Pracht-Ganzleinenbänden RM. 30. Verlagsanstalt Vorm. G. J. Manz in Regensburg.

A. S.

ANGLIA.

A l'occasion de l'étude de dom Wilmart « Magister Adam Cartusiensis », dans les « Mélanges Mandonnet » (cfr. An. Praem. VIII, 1932, 338-345), dom Morin, o.S.B., publie dans la *Revue bénédictine*, XLIV, 1932, 179 S., une note : *Gloriosus Magister Adam*. Morin parle d'un manuscrit de l'Ambrosiana (C 103 sup.) de Milan, qui témoigne du culte extraordinaire voué par les contemporains à la mémoire de cet écrivain. Ce manuscrit contient un recueil de lettres de Pierre de Blois, écrit probablement en Angleterre, aux environs de l'an 1200. A noter sont les nombreuses notes marginales tracées de main presque contemporaine, dans la première partie du XIIIe s. Un grand nombre de ces annotations, les plus longues en général, consistent en citations de

« maître Adam le chartreux », Morin cite ensuite douze annotations et conclut : Je ne saurais m'empêcher de faire remarquer combien il était à propos que dom Wilmart jetât enfin un meilleur jour sur ce « glorieux maître Adam » dont la date et la personnalité avaient donné lieu à tant de confusions, et dont les écrits spirituels, un peu parallèles à ceux de maître Acharde de Saint-Victor, mériteraient véritablement, à plus d'un point de vue, une étude spéciale. »

J. B. V.

AMERICA.

West de Pere.

Archmere Academy. — « Archmere », the former estate of John J. Raskob at Wilmington, Delaware, has been acquired by St. Norbert's Abbey, West de Pere, and is now being rapidly converted into Archmere Academy, an ideal preparatory school for boys.

This Raskob residence was erected in 1916 at a cost of more than a million dollars and has been considered one of the foremost show places of the East. One of the features of the mansion is the disappearing 4225 square feet of skylight of the center court or patio. The exterior of the property is finished in marble and stone over reinforced fireproof concrete construction. Beautiful trees and shrubbery line the driveway to the towering portecochere.

« Archmere » is located on the main highway between Philadelphia, Wilmington and Baltimore, 21 miles from Philadelphia.

The new academy will stand as another monument to the achievements of our Fathers in the direction of education. In consideration of the fact that the institution is in its extreme infancy, the enrollment at the school is decidedly gratifying. The Very Rev. M. J. McKeough, principal of the academy, is assisted by the Revs. D. F. Hurley, M. A. Steinmetz, C. H. Miron, and Mr. John Fleck. These men have spent much time and have exerted considerable mental and physical effort in preparing the school for the current year.

Thirteen Novices Are Received Into Order. — Thirteen young men were received into the Order by the Rt. Rev. Abbot B. H. Pennings at the Shrine of St. Joseph on Sunday, August 28th, the Feast of St. Augustine. At the same ceremony three Fraters took their simple vows, portraying the fact that their novitiate was complete.

Before the postulants received their habit, they made a ten day retreat which was given by the Rev. Benjamin P. Lenz, C. S. R., of Chicago. The Fraters who took their simple vows and the young men who took their solemn vows at this time, made the retreat.

New faculty members. — Twelve new faculty members have been added to the college and high school teaching staffs of St. Norbert. Mr. C. X. O'Brien comes from Fort Worth, Texas, where he was supervisor of public school music. Previous to that he held a similar position at Elmira, New York. At St. Norbert he will handle music instructions and such extra curricular activities as band and orchestra. He will be assisted by Andre Sharon who is a student of the College and a member of the music staff. Mr. O'Brien is a graduate of the department of music, Cornell University, Utica, New York, and received a degree from Texas Christian University.

Other members added to the staff are : Frater Alexis, High School Latin ; Frater Adrian, High School English ; Frater Alphonse, Business Correspondence ; Frater John, High School English ; Mr. H. Wieseckel, High School German ; Mr. J. Kloiber, High School Latin ; Mr. P. Montavon, College English ; Mr. Eberle, High School English ; Mr. R. Layde College French ; Mr. J. Fox, College Mathematics.

National Evidence Guild Society. — Under the direction of Father De-Cleene, the student members of the Third Order of St. Norbert have decided to become a unit of the National Evidence Guild Society. The purpose of the Guild is to teach its members how to defend the Catholic religion against the most common, strong, and frequent arguments contrary to its teaching. George Claridge was selected as Prior, Daryl Connolly as Sub-prior, Hugh Wishlinske as Surcator, and Andre Sharon as Secretary. Only professed members of the Order are permitted to hold office. At a meeting held on Friday, October 28, the Guild decided on some definite methods of action, and determined, at the suggestion of Father De Cleene, the nature of the next program. It will consist in a defense of the thesis : « God really meant to create a visible Church ». The meetings will last about an hour and a half.

The Evidence Guild will meet fortnightly, when two student members of it will present the program prepared for that evening. All members of the Third Order, both students and lay members outside the college, may attend. The speakers at the gathering will construct one proof of some basic principle of the Catholic religion, such as the existence of God, the immortality of the soul, or the infallibility of the Pope. Their fellow members in the audience will act as opponents in a debate, and uphold contrary arguments, against which the speakers will defend the Church. In this open forum they will accomplish their purpose of enabling men to defend their religion.

The National Evidence Guild was founded about three years ago by a Jewish convert of Boston, David Goldstein, who has been an active Catholic layman for a long time.

Green Bay Property Taken Over by St. Norbert. — Since the closing of school in June, our Fathers have acquired over a million dollars worth of property and real estate in the heart of Green Bay. Although much can be conceded to the hand of Divine Providence, it is equally true that the good fortune was well merited. St. Norbert is bound to rise and needed only such impetus as received last summer.

St. Willebrord's Parish. — At the death of Father Van Susteren our Fathers took over the parish of St. Willebrord. The parish buildings and campus cover about one-half of a square block, two blocks from the heart of the city. The properties consist of the parish church, the school, priory, and garage, and a Sister' home for the teaching nuns. Father Exler is in charge and has as his assistants, Rev. S. M. Killeen and Rev. J. A. Wagner. The church retains its status as a parish church and an improved school was opened this fall. With three capable men to handle the spiritual needs of the congregation, St. Willebrord's can be of much service to Green Bay.

The Columbus Community Club. — The Columbus Community Club, formerly

under the management of the Knights of Columbus, became the property of the Order soon after the acquisition of St. Willebrord's. It retains the name and purpose of a community club and will not be conducted as a part of the College. Father S. M. Killeen has assumed the duties of manager and, with a few small changes, has the Club not only surviving the change of hands, but prospering as well. Mr. Malevich assists him as director of athletics.

Aztec Pottery Donated to St. Norbert College. — An interesting set of three pieces of Aztec pottery has been donated to the college by Sister Dominica, O. S. F. The donor was formerly a resident of Green Bay and at present is a member of the Staff of Lady of the Lake College, San Antonio, Texas.

The marriage ceremonial vessel is circular, flat, about three inches thick (Oya) which is a water jug and a wine cup. The pottery is made of clay colored in cobalt blue, brick red, black, white and gray in typical Indian designs and was once used by the Aztec Indians of Mexico.

The marriage ceremonial vessel is circular, fiat, about three inches thick and has a spout at either side near the top. This vessel filled with wine was blessed by the priest who gave it to the groom to drink from one spout and to the bride to drink from the other.

The Olla has a long thin neck covered with what is also used as a cup in such a manner that the only possible evaporation is through the sides, keeping the contents cool at all times. The shape of the wine cup somewhat resembles that of the army canteen. The Aztecs drank from it by suspending the cup above the head and allowing the contents to drip into the mouth.

O'F.

AUSTRIA.

Abbatia Gernsena.

Schadenfeuer. Am 29. September, gegen halb 8 Uhr abends, brach in Geras in der Scheune des Prämonstratenserstiftes aus unbekannter Ursache ein Feuer aus, welches diese Scheune samt den gesamten Ernte- und Futtermitteln einscherte, wodurch das Stift einen sehr grossen Schaden erleidet. Infolge der grossen Finsternis und der erhöhten Lage des Brandobjektes war das Feuer weithin, bis zirka 30 Kilometer sichtbar. Bei 20 Feuerwehren, darunter jene von Horn mit der Autospritze und aus der Tschechoslowakei die Feuerwehr von Schaffa, waren am Brandplatze erschienen, doch konnte nur ein Teil derselben in Aktion treten. Der Brand blieb auf das eine Objekt beschränkt.

* * *

Abbatia Wiltenensis.

Nuper (1933) prodiiit fasc. VII, ex collectione. cui titulus « Commentationes biblicae », apud bibl. Fel. Rauch, Oenniponte, auctore Fr. Xav. Kortleitner, o. Praem. In quo fasciculo, inquit doct. auctor, *Religio Jahve cohaereatne cum simplicitate vitae nomadum*. Votum est rationalistas plurimos provocare, ut possint, seposita revelatione, explicare ortum religionis populi hebraici, ad evolutionem; status prior religionis esset infimus et paulatim perfectior evasisset. In specie plures asserunt, Hebraeos antiquos diu vitam momadum egisse, eorum

deum, Jahve, initio fuisse « deum deserti », abhorrentem humanitatem et cultum magis politum. Ut evertat hanc theoriam, Kortleitner, multis subsidiis adductis, examinat num Patriarchae in terra Chanaan, num populus hebraeus in Aegypto commorans atque inde rediens in Palestinam, vere « nomades » dici posse. Bene ostendit Hebraeos potius « semi-nomades » fuisse, cum sede stabili et cultura satis perfecta. Consequenter Israelitae numquam religionem « deserti » habuerunt, neque eorum deus, Jahve, e « deo deserti » paulatim « deus agriculturae » factus est. Theoria illa rationalistarum plane inefficax dici debet pro explicatione ortus religionis Israelitarum.

J. B. V.

BELGIUM.

Abbatia Averbodiensis.

Dans *Archives, Bibliothèques et Musées de Belgique*, t. IX, 1932, p. 92-94, M. Pl. Lefèvre, O. Praem., publie une communication : *Jean Hans et sa pierre tombale dans la chapelle Saint-Georges à Bruxelles.*

La chapelle Saint-Georges à Bruxelles, jadis oratoire du palais des Nassau, est présentement la salle de lecture des Archives Générales du Royaume à Bruxelles. Une pierre funéraire y est encastrée dans le mur. Notre confrère reconstitue le personnage caché sous l'énigme : *Johannes Hans minor canonicus*, et note comment cette pierre tumulaire aurait abouti peut-être dans cette chapelle.

A. E.

En collaboration avec son frère Joseph notre confrère Pl. Lefèvre, O. Praem., a édité *l'Inventaire des archives du conseil royal de Philippe V. 1702-1711* (Invent. des Archives de la Belgique). Tongres, c. Michiels, 1932, in-8°, 56 p., *l'Inventaire des archives du conseil d'Etat de Maximilien-Emmanuel à Namur. 1711-1714. Ibidem*, 57-76 p., et *l'Inventaire des archives l'ambassade d'Espagne à La Haye. Ibidem*, p. 77-146.

A. E.

Dans le recueil *Hommage à Dom Ursmer Berlière*. Bruxelles, 1931, p. 163-168, M. Pl. Lefèvre, o. Praem., donne une communication intitulée : *A propos d'une bulle d'indulgences d'Eugène IV en faveur du culte eucharistique à Bruxelles.* Les Archives Générales du Royaume à Bruxelles possèdent une bulle cancellée d'Eugène IV, du 19 mars 1436 dont la transcription romaine fut retrouvée aux archives vaticanes. Cette première expédition aurait été annulée par le pape parce qu'il se serait prononcé contre la réalité du prodige relaté dans la bulle.

A. E.

Op Woensdag, 26 October 1932, droeg E. H. Em Valvekens, O. Praem., voor de radio van N.I.R. te Brussel, op Vlaamsche golflengte, een verhandeling voor over « Onze Dagblad-Wetenschap ».

A. E.

Abbatia Diligemensis.

Op den VIⁿ Gouwdag van den Geschied- en Oudsheidkundigen Kring van West-Brabant, gehouden te St. Pieters-Jette, op 18 Sept. 11., sprak E. P. Maur. De Meulenmeester, C.S.S.R., over den invloed der abdij Dielegem op de gemeente Jette.

De datum van de stichting dezer abdij is onbekend. Toch kan men veilig aannemen dat er zich te Jette reeds eene agglomeratie bevond vóór de abdij er tot stand kwam. Eerst in de 10e eeuw wordt er een gemeenschap van reguliere kanunniken vastgesteld, maar daarover weet men niet veel. Het klooster der Norbertijnen, gesticht in 1140, is vernield geworden door de geuzen, na de godsdienstberoerten hersteld, definitief afgeschaft door het Fransch bewind den 10 November 1796. De Jettsche bevolking die zich neergezet had langs de Molenbeek, is in de 7e of 8ste eeuw gekerstend geworden.

Aan de abdij Dielegem heeft Jette om zeggens alles te danken. Zonder de abdij zou de gemeente eeuwen op eeuwen een onbekend vlekje zijn gebleven. Gedurende 600 jaar was de kloostergemeente een brandpunt van geestelijk en economisch leven.

Spreker schetste dan den invloed dien de abdij Dielegem in den loop der eeuwen op de gemeente Jette heeft uitgeoefend, zoowel op geestelijk als op zuiver stoffelijk gebied. Hierbij vermeldde hij allerlei wetenswaardigheden. Zoo blijkt bv. dat de bevolking van Jette reeds volop aardappelteelt deed 100 jaar vóór de geboorte van Parmentier die, naar verluidt, den aardappel in onze streken zou ingevoerd hebben.

Dielegem's invloed heeft trouwens de abdij overleefd, besluit E. P. De Meulemeester en hij drukte de hoop uit dat, over enkele jaren, namelijk in 1940 de 800ste verjaring der stichting op waardige wijze zou gevierd worden.
(*De Standaard*, 20 Sept. 1932).

A. E.

* * *

Abbatia Grimbergensis.

In *Eigen Schoon en De Brabander*, 1932, blz. 140-145, plaatst D. J. De lestré, o. Praem. een bijdrage met titel : Eenige Plaatsnamen van Kapellen op den Bosch, naar opgaven uit Cartularium en cijsboeken der abdij *Grimbergen*.

A. E.

* * *

Abbatia Parcensis.

Nos princes visitent l'abbaye du Parc-Heverlé. — Lorsqu'en 1929, le VIIIe centenaire de la célèbre abbaye de Parc-Heverlé, fondée au XIIe siècle, par le Duc de Lothier, fut commémoré, de hautes personnalités constituèrent, sous le patronage de S.A.R. le prince Léopold et la présidence d'honneur de la comtesse Jean de Mérode, une association des « Amis de l'Abbaye » dont le but était de hâter la restauration du monastère. Voilà cette œuvre presque réalisée. Et l'on vient d'inaugurer un superbe vitrail, exécuté par le maître-verrier louvaniste Charlier et offert par le Comité des Amis de l'Abbaye qui comprend : la comtesse de Mérode, présidente ; le baron de Troostenbergh, vice-président ; le chanoine Martin, secrétaire ; le baron Ernest de Brunswyck, trésorier, et le

chanoine Maere, professeur à l'Université ; le colonel Aerts ; MM. Brughmans et Boon.

Le Duc et la Duchesse de Brabant ont assisté à la cérémonie. Accompagnés de la comtesse du Roy de Blicquy et le comte d'Oultremont, nos princes ont été reçus par Mgr Nols, prélat, qui leur adresse un compliment de bienvenue. Mlle Elisabeth Boon a offert une superbe gerbe de roses à la princesse Astrid, qui embrassa affectueusement la fillette.

Après avoir reçu les hommages des religieux de l'abbaye, les princes ont assisté à une messe solennelle célébrée dans la chapelle privée de Mgr Nols.

Puis, les princes ont visité l'abbaye. Ils se sont arrêtés longuement au Musée et devant le superbe vitrail. Ils ont félicité chaleureusement l'artiste.

Le Prince et la Princesse en quittant l'abbaye ont été vivement acclamés. (XXe Siècle, 4 oct. 1932). A. E.

In *Taxandria* (Turnhout), Nieuwe reeks, jaarg. IV, 1932, blz. 65-95, geeft Kan. J. E. Jansen, O. Praem., eene zeer interessante mededeeling over : *Een Kempische Kunstschilder : Karel Boom. Zijn leven, zijn werken.*

In hetzelfde nummer komen nog voor van zijn hand : *Smekshrift der gemeente Oostmal aan de Staten van Brabant, over de lasten*, blz. 107, en een dubbel *In Memoriam*, over *Alfons Ferdinand Joseph Adriaan Versteyleyn en over Eugenius Petrus Waterschoot*.

A. E.

* * *

St. Michiels.

Aangaande het vroegere Onderwijs en Kosterschap in de parochie *Beersse*, onder het bestuur der kloosterlingen van *St. Michiels*, hield de heer H. Van Nyen voor den *Taxandria*-kring te Turnhout, op 13 October jl. een zeer interessante en gedokumenteerde lezing. A. E.

Op de Tentoonstelling te Antwerpen in den Stedelijke Feestzaal ingericht door de Studie-Commissie ter inrichting der Antwerpsche agglomeratie, komen in de afdeeling Geschiedenis en Iconographie verscheidene nummers voor welke de Norbertijnerstichtingen in de Scheldestad aanbelangen :

Tusschen de : Plannen van gewezen kloostergronden uit de binnenstad :

Nr. 4. — Plan van het gewezen klooster der *Norbertinessen* (Yzeren Waag) 1784, door G. Loos (Staatsarchief).

Nr. 13. — Plan der gewezen *St. Michielsabdij* en -kerk, rond 1800.

Tusschen de : Verdwenen gebouwen der binnenstad :

Nr. 10. — De groote ingang der *St. Michielsabdij* en de Kloosterstad, 1830, door J. Linnig (Verz. museum Steen).

Tusschen : Citadel- en *St. Michielsgronden*. Kronenburg :

Nr. 7. — De abdij van *St. Michiels*. Toestand der verlaten gebouwen in 1815. Waterverfschildering door Lord Abingdon. Reproductie uit *Cornette, Iconographie van Antwerpen*.

Nr. 8. — De puinen van *St. Michiels* in 1833. Schilderij door C. Mommaers, geschilderd naar de grootere schilderij die bewaard wordt onder de zorgen van E. H. Jos. Quakkelaar in de abdij *Postel* (Verz. der EE. PP. Jesuïeten, O. L. V. College).

Tusschen : Kiel en Beerschot :

Nr. 7. — Plan van het Prelaatshof op Beerschot. 1808. Copij uit het groote stadsplan van dit jaar.

Nr. 8. — Het Prelaatshof ten tijde van abt Teniers (einde XVIIe e.). Gravuur.

Nr. 9-10. — Huidige toestand van de gebouwen van het gewezen Prelaats-hof. Ontwerp van herstel van toren.

(Naar Kataloog, Antwerpsch Archievenblad, 2e reeks, VIIe jaarg., 1932, blz. 241 en volg.).

A. E.

* * *

Abbatia Tongerloënsis.

In *Wesalia*, jaarg. VII, 1932, blz. 60-6 handelt K. Peeters, over *De Rozen-daalsche Vaart. Volmacht vanwege de Vrouw van Wuestwezel. 28 Maart 1536.* Het gaat hier over de turfvaart door Tongerlo vanuit de turfvelten der abdij te Esschen-Calmphout aangelegd, om het vervoer over Roosendaal naar Antwerpen te water te verzekeren.

A. E.

In *Taxandria* (Turnhout), nieuwe reeks, dl. IV, 1932, blz. 108-109, levert A. Erens, O. Praem., volgens het archief der abdij Postel, « *Arendonk onder het schrikbewind der Fransche omwenteling. Episode uit 1798.* »

H. L.

CECOSLAVACIA.

Doxan.

Kreibich Hans R. : Das wundersame Schiff. eine Legende aus dem Jahre 1256 in « Deutsche Presse » Nr. 239 vom 18-10-1931.

Process des k.k. Kommissarius Pf. Grafen von Kolowrat-Krackowsky bey Gelegenheit der Nonnenaufhebung zu Doxan. 1782. (Pappband ; 10 Mark bei Gustav Fock, Antiquariat in Leipzig, C 1, Schlossgasse 7-9, Katalog 658, Nr. 2268).

Volf Josef : (tschechisch) « Um die Klosterbücherei in Doxan » in « *Časopis českosl. knihovniku* » VI. 143-144.

Derselbe. (tschechisch) « Ueber die dramatischen Auftritte, die sich bei der Aufhebung des Klosters ereigneten, schrieb ich in den « *Bibliografické zvládnutí, Kulturní zpravodaj* » IV (1927) Seite 144-148.

« Zur Gesch. von Doxan » in « *Cech* » 1929, Nr. 205-213.

A. S.

* * *

Abbatia Strahoviensis.

P. Wilhelm Ondracek, O. Praem. schrieb : (in cechischer Sprache) : « *Die Iglauer Praemonstratenser und die cechische Schule* » in « *Jihlavske listy* » Nr. 11 vom 12. III. 1932.

« *Heiligenberg* » in « *Den* » Nr. 177 vom 30. VII. 1932.

« *Kloster Hradisch und der heilige Berg* » in « *Lidové Listy* » Nr. 190 vom 19. VIII. 1932.

« *Das Jubiläum des gregorianischen Kalenders* » in « *Den* » Nr. 194 vom 20. VIII. 1932.

« *Die vatikanische Bücherei* » in « *Den* » Nr. 263 vom 12. XI. 1932.

« *Die japanische katholische Universität in Tokio* » in « *Den* » Nr. 269 vom 19. XI. 1932.

« *Rom* » in « *Den* » Nr. 280 vom 3. XII. 1932.

« *Der Aussatz der Seele* » in « *Kazatelna* » 1932 (1. Heft).

Dürers Rosenkranzfest in Strahov.

Grümbel Albert : Dürers Rozenkransfest in « *Das Bayerland* » Jg. 39 (1928) Nr. 4.

Essertier Daniel : La Fête du Rosaire, in « *La revue française de Prague* » VII. 85-88.

Krotsch in « *Sudetendeutsche Tageszeitung* » 1927, 3/IV.

Rathe Kurt : Die Einblattdrucke des Klosters Strahov in Prag in « *Grafische Künste* » 51.

Hulka Veit : (cechisch) « *Die tschechische Minuze des Meisters Laurenz von Rokycan auf das Jahr 1485* » in « *Casopis ceskych knih.* » VII.

A.S.

* * *

Abbatia Teplensis.

Die politischen Bezirke Tepl und Marienbad behandelt der soeben erschienene 50. Band der Kunsttopographie Böhmens. Derselbe wurde von Dr. Anton Gnirs in Elbogen verfasst und im Dr. Benno Filser-Verlag in Augsburg herausgegeben. Das vorliegende Werk, das Geschichte und einen bisher vielfach unbekannten Kunstbestand des weiteren *Tepler Klosterlandes* darstellt, wird zu einem unentbehrlichen Wegweiser durch dessen Kunststätten und Siedlungen. Sein erschöpfend zusammengetragenes Quellenmaterial, das die Darstellungen belegt, und reiche auserlesene Bilderreichen mit Plänen werden auch ein allgemeines Interesse des Kunstgelehrten und Kunstfreundes befriedigen können. Dr. Gnirs hat ein Werk von dauerndem Werte geschaffen, das wohl in keiner Gemeinde-, Schul- und grösseren Privat-Bibliothek der Bezirke Tepl-Marienbad fehlen sollte; denn für das behandelnde Gebiet vermittelt der Band einen tiefen Einblick in dessen Kulturniederschlag, der seine topographische Darstellung bis jetzt noch nicht gefunden hatte.

A. S.

P. Albert Stára, O. Praem., Pfarrer in Landek, publiciert in *Teplerland* aus Klostersagen :

Nr. 32, 21. Aug. 1932, und Nr. 33, 1. Sept. :

Vialbog : Der weisse Gott.

Nr. 34, 11. Sept. :

Scheda : Bruder Bertholds Marienbild.

Nr. 35, 18. Sept. :

Windberg : Der Windberger Prophet.

Nr. 36, 28. Sept. :

Veszra in Thüringen : Graf von Henneberg.

Nr. 39, 22. Okt. :

Schlägl : Der Rote Hügel bei Oberkrenau.

Breslau : Der grosse Waschteich.

Prag-Strahov : Der kopflose Reiter.

Nr. 40, 30. Okt. :

Prag-Strahov : St. Rochuskapelle. Abt Vincentius Macarius Franck († 1670).

Nr. 44, 11. Dezember :

Strahov : Die Teufelaustreibung des P. Dominic Urtica.

A. E.

P. Albert Stára, O. Praem., gibt in die *Westböhmisches Tageszeitung* 2 Juli, 1932 : *Sommerfrische Landeck bei Petschau*, und in *Ostfriesland im alter und neuer Zeit*, am 30. Aug. 1932 : *Die Praemonstratenzer in Ostfriesland*.

A. E.

GERMANIA.

Kappenberg.

Steunend op talrijke archiefstukken beschrijft Gerhard Pfeiffer in zijn artikel *Das Prämonstratenserstift Kappenberg vor der Aufhebung* (Westfälische Zeitschrift 88 (1931) blz. 208-237) de pogingen, welke gedurende het Zweedsch-Fransche tijdperk van den Dertigjarigen oorlog en tijdens de Verlichting werden aangewend, om genoemde canonie op te heffen, alsook hoe men er eindelijk in slaagde, toen de Duitsche vorsten na den vrede van Lunéville hun verlies aan grondbezit door de toewijzing van kerkelijk goed zagen gecompenseerd.

Aanvankelijk werd het sticht aan het huis Nassau-Oranje (Dillenburg) toegekend; een paar maanden daarna veranderde men van inzicht en werd er de koning van Pruisen mee begiftigd, die het in 1816 bij ruil overdeed aan Freiherr vom Stein.

De stichting van den Z. Godfried heeft maar een korten tijd van bloei gekend. Dr. Johannes Ramackers wees er reeds in zijn Bonner dissertatie op en duidde tevens de oorzaken aan, waardoor het klooster sinds 1200 als voorbeschikt was, om geestelijk beneden peil te blijven. Bij Pfeiffer vinden we (blz. 219-220) nog een zeer voorname oorzaak aangeduid, nl. de onklare filiatie, die de Kappenbergers een welkome keuze liet tusschen Prémontré of de S. Paulus-kathedraal van Munster. Al naar omstandigheden werd de macht van den Munsterschen bisschop erkend of het gezag van den Dominus Praemonstratensis betwist.

Naar het schijnt, zijn de besluiten der Prelaten van de Westfaalsche circarie, waarvan Dr. Th. Paas een uitgave bezorgde in deel VI van ons tijdschrift (1930), aan Pfeiffer onbekend gebleven. Niet dat bij raadpleging van die protocollen het beeld van Kappenberg gunstiger zou uitgevallen zijn, doch ze geven den lezer te verstaan, dat de kreits van den toestand der adellijke canonie op de hoogte was (we denken b.v. aan het proces Frans Theodoor von Westrem) en dat men de misstanden ook naar vermogen trachtte te verbeteren.

H. H.

* * *

Ilfeld.

C. Köhler, « *Ilfelder Regesten* », Bremen. 1932.

A. S.

Magdelburg.

In *Geschichts-Blätter für Stadt und Land Magdeburg* 66-67 (1931-1932) blz. 1-39 plaatste Dr. Johannes Bauermann, Staatsarchief-raad te Munster in Westfalen, een belangrijke studie over *Erzbischof Norbert und die rheinischen Güter des Erzstifts Magdeburg*.

De schrijver laat in deze bijdrage zijn critisch oog gaan over het Kappenbergsch verhaal betreffende een ontmoeting tusschen den Ordestichter en een Bolandschen ridder, zooals het gedrukt staat in de Palmé-uitgave der *Acta SS.* Juni I, blz. 846, nr. 6, of geïllustreerd door Th. Galle in de *Vita S. Norberti* (Antwerpen, 2 j.), plaat 26.

Daniël van Papenbroeck kon de plaats « Bonlandt » niet localiseeren; Bauermann toont aan, dat het Bolanden in de Rijnpalts moet zijn; in de onmiddellijke nabijheid lag het stift Hane, aanvankelijk (1129) wel een Norbertijnsch dubbelklooster, waaruit omstreeks 1160 door splitsing de verder af gelegen Norbertinessen-proosdij *Rothenkirchen* ontstond. Tusschen 1165 en 1182 verwisselden de kanunniken en kanunnikessen echter van woonstee.

De archivaris onderzoekt dan verder, wanneer de aartsbisschop den « roof-ridder » in deze streek ontmoet kan hebben. Verschillende mogelijkheden worden aangeduid. We merken echter hierbij op, dat met de reis van 1132-3 (noot 44 en 5*) die van 1131-2 bedoeld moet zijn (blz. 10).

Wie was nu die hebzuchtige edelman? Werner I van Bolanden? De edelmoedige stichter dus van Hane-Rothenkirchen? Wie zal het gelooven zonder nader bewijs van zijn schuld! Zielkundig is het nauwelijks denkbaar. De necrologiën van Park, Tongerloo en Heylisseem vermelden zijn naam als kloosterstichter zonder van zijn eventueel tragischen ondergang ook maar één woord te reppen, terwijl ze toch aan de nagedachtenis van andere Saksische edelen een apart woordje meegeven. De zwakste steen in de constructie van Bauermann zit echter daar, waar hij er niet in slaagt, het verband tusschen het familiegoed der van Bolanden's en den eigendom van het aartbisschoppelijk kapittel aan te wijzen. We zijn veeleer geneigd er een lid van een ander geslacht op aan te zien, doch wachten de onderzoeking van Dr. Schmidt af, welke door de redactie der *Geschichts-Blätter* in aanm. 56 is aangekondigd.

Bauermann's studie geeft niettemin blijk van een ernstig en onvermoeid tasten naar den tijd, den persoon en naar de ligging van het betwiste goed. De hoofdverdienste van zijn uitgebreid onderzoek is hierin gelegen, dat het de betrouwbaarheid van de Kappenbergsche mededeeling aanvaardbaar maakt.

Wat de waardeering der geesteshouding van S. Norbertus betreft, toont de schrijver zich sterk gebonden aan het oordeel van wijlen Bernhardi (vgl. vooral aanm. 102). We geven hun onmiddellijk toe, dat de heilige conservatief was, maar dan in den besten zin van het woord. Ongetwijfeld zocht en vond hij steunpunten in het verleden, zooals hij zich dat voorstelde. Maar juist daardoor baande hij, in het bijzonder als Ordestichter, nieuwe wegen, die tot het ontstaan van het dertiende-eeuwsche Ordeswezen leidden.

H. H.

* * *

Schussenried.

In *Rottenburger Monatschrift für praktische Theologie*, XIV. Jahrgang, 12. Heft, Sept. 1931 :

B. Ruess, *Die vormaligen Schussenrieder Klosterpfarreien.*

A. S.

Walter Hege, Wilhelm Pinder, Richard Haman und Hans Weigert, *Deutsche Dome. Die berühmte Monographien-Reihe.* N. W. Weber, in-fol. 4 Bände.

Wir machen ganz besonders auf den herrlichen und billigsten Band « *Nord-deutsche Backsteindome* » aufmerksam, der folgende Städte mit teilweise je 15 Abbildungen enthält: *Brandenburg. Breslau. Chorin. Danzig. Doberan. Frankfurt a. O. Gadebusch. Greiswald. Havelberg. Jerichow. Kolberg. Lübeck. Lümburg. Marienwerder. Prenzlau. Rostock. Salzwedel. Schwerin. Stargard. Stendal. Stralsund. Tangermünde. Wilsnack. Wismar.*

A. S.

* * *

Steinfeld.

In het *Historisch Tijdschrift*, XI, 1932, blz. 124-136, geeft Mr. E. F. Panhuijsen eene studie over *Leonardus Gisberti Panhuysen van Oeteren (Leonardus Panhusius). Bijdrage tot de reformatiegeschiedenis van Noord-Limburg.*

Hier ontmoeten we als bloedverwant van Leonardus Panhuysen *Jacobus Panhuysen* van Opoeteren, gekende abt van *Steinfeld* en kerkelijke schrijver. Over hem, alsover zijn neef en opvolger Balthasar Panhuysen, vinden we hier een korte biographie.

A. E.

HOLLANDIA.

Twee laatst verschenen uitgaven van het *Algemeen Rijksarchief* in Den Haag zijn van belang voor enkele Norbertijner stichtingen in Nederland.

De Archieven van de Delftsche Statenkloosters, bewerkt door Dr. S. W. A. Drossaers ('s-Gravenhage, 1917), brengen ons, blz. 5 tot 110, de ontleding van de archiefstukken welke over deze stichting Koningsveld bewaard bleven in het Algemeen Rijksarchief.

In de inleiding vinden wij een historisch overzicht van het bestaan van *Koningsveld*, eerst als mannenklooster, — of dubbelklooster?, — gesticht, en later tot de verdelging der gebouwen, in 1572, om de verdediging der stad Delft tegen de Spanjaarden te vergemakkelijken, een zustersklooster. De abt van Mariënweerd was vader-abt van dit klooster. Tusschen de beneficiën van het klooster vernoemen wij de kerken te Pijnakker en te Schiedam bij dit vrouwenklooster geïncorporeerd, alsmede enkele vicarieën en kapelanieën. Ook het gasthuis te Delft en dat te Schiedam stonden onder het beheer van *Koningsveld*.

Voor de algemeene geschiedenis der Orde stippen wij volgende regesten aan:

Nr. 186 (blz. 71) : 1377, Juli 26. — Joannes prior der Premonstratensers [van Prémontré?], en Willem Sluter, plaatsverangers van den abt der Orde, gelasten het klooster Campus Regius het aantal nonnen tot 20 te verminderen, daar hun bij een bezoek gebleken is, dat het klooster er wegens geringe inkomsten en geleden schade niet meer bergen kan.

Nr. 202 (blz. 74) : 1389, Augustus 11. — Broeder Franciscus Kerne, kanunnik

van het Premonstratenser klooster van St. Nicolaus te Veurne in het bisdom Terwaan, nuntius van den abt der Orde, verklaart ontvangen te hebben van den proost van Campus Regis 3 gouden franken, die deze den abt schuldig was aan schatting (taille) over de jaren 1388 en 1389.

Nr. 304 (blz. 95) : 1462, October. — De notaris Henricus Splinter van Alcmaria instrumenteert dat Wilhelmus de Dodenborch, kanunnik van het klooster van Mariënweerd, proost van Campus Regis, zich beroept op het consistorium [kapittel] der Premonstratensers te Keulen tegenover provisor en deken van Delfland, aan wiens rechtspraak hij niet onderworpen is, evenmin als de door hem aangestelde pastoors.

Nr. 311 (blz. 96) : 1467, Juli 5. — De notaris Jacobus Jacobsz. Mercator instrumenteert dat de priorin en een deel der zusters van het klooster bij het Generaal Kapittel der Premonstratensers hebben geprotesteerd tegen de weigering van Johannes Brakelman, kanunnik, proost van het klooster, om haar vóór zijn vertrek den principalen brief te geven van zeker mandaat.

De Archieven van kloosters en andere stichtingen in Delfland, bewerkt door Dr. J. M. Sernee, Dr. S. W. A. Drossaers en Jhr. Mr. W. G. Feith, geven blz. 104 tot 114 een overzicht van het archiefdepot der proostdij *St. Barbara in Bethlehem*, in Den Haag grootendeels berustend. Het klooster werd voor de eerste maal genoemd in 1487. In 1576, October 4, werd het bij resolutie van de Staten van Holland, met kennis en goedvinden van Prins Willem van Oranje verkocht, en het kerkje werd gesloopt. De prelaat van Middelburg oefende het vaderschap uit over deze stichting.

Bemerkenswaardig is het wellicht dat onder de regeering van Keizer Karel dit klooster tot gerechtshof diende voor de inquisitoren belast met het uitvoeren der plakkaten.

Deze abdij *Middelburg* was in Den Haag in bezit van het begevensrecht op de St. Jacobskerk en de kerk te Eikenduinen, en liet aldaar de zielenzorg waarnemen door haar kloosterlingen. Inventaris en regesten over de St. Jacobskerk worden medegedeeld blz. 115 tot 151 en blz. 391 tot 434. Die van de kerk van Eikenduinen blz. 152 tot 159.

A. E.

Dr. Jan Romein, *Geschiedenis van de Noord-Nederlandsche Geschiedschrijving in de Middeleeuwen*. Bijdrage tot de Beschavingsgeschiedenis. Haarlem, Tjeenk-Willink & Zn. N. V., II 1932, XXXI-248 blz.

« In het derde hoofdstuk komt de friesche kring ter sprake. Emo en Menco zijn hier de hoofdpersonen. Merkwaardig, dat hier een zoo bloeiende geschiedschrijving zonder zichtbare voorbereiding als uit den grond opschiet. De verklaring van dit belangrijk verschijnsel heeft Romein willen zoeken in het feit, dat de abdijen Bloemhof en Mariëngaarde in het midden der XIIe eeuw juist welvarend genoeg waren, om zich wetenschappelijk werk te veroorloven, maar nog niet zoo welvarend, dat zij door het materiele van het meer ideëele werden afgetrokken. Nu ja, zal misschien iemand zeggen : waarom komen er dan in de andere friesche abdijen niet eveneens zulke hoogstaande figuren als Emo, Sibrandus en Menco voor ! Een voorwaarde zou men in schrijvers veronderstelling wel kunnen zien, een oorzaak moeilijk. Mij heeft de uitval, dien de schrijver van de *Vita Siardi* op de leer van Aristoteles doet, op een

ander spoor gebracht.. Het is de invloed van Parijs en Oxford, die zich reeds in dien tijd in de Nederlanden doet gevoelen en van zooveel beteekenis zou blijken in de volgende eeuwen ». (Bespreking van W. M. in *Historisch tijdschrift* XI, 1932, blz. 276-277).

A. E.